

Research Paper

A Comparative Study of the Principle of Equality of Creditors in the Bankruptcy law of Iran and England

Mohammad Reza Aghahosseini¹, Ali Radan Jebeli^{*2}, Reza Abasian³

1. PhD student, Department of Law, Isfahan Branch (Khorasgan), Islamic Azad University, Isfahan, Iran.
2. Assistant Professor, Department of Law, Isfahan Branch (Khorasgan), Islamic Azad University, Isfahan, Iran.
3. Assistant Professor, Department of Law, Najafabad Branch, Islamic Azad University, Najafabad, Iran

ARTICLE INFO

Abstract

PP: 184-198

Use your device to scan and
read the article online

Keywords: Bankruptcy,
equalization of
creditors, non-
discrimination, justice.

The principle of equality of creditors in bankruptcy law means the equal and fair payment of creditors' claims, and it tries to apply a collective system to all creditors. In this research, which was carried out in a descriptive and analytical method, we tried to make a comparison between the mentioned principle in the laws of Iran and England and find out what position this principle has in the laws of the two countries? In English law, one of the aspects of the equality of creditors The legality of the debtor is non-discrimination between creditors by assigning more financial benefits or signing secret agreements. Bankruptcy laws in England are so strict about this issue that even third parties cannot sign such agreements with the connivance of the debtor. Such legal obligations are based on a set of judicial procedures that have been considered since the end of the last century. Although this matter has historical roots, this principle has been repeatedly emphasized by English judges in new cases. The duty and legal obligation to maintain equality between creditors is in complete accordance with the current concept of equality and fairness in English law, ethical principles in commercial law, and superior principles and consensus in the procedural law of this country.

Citation: Aghahosseini, M. R., Radan Jebeli, A., & Abasian, R.(2023). **A Comparative Study of the Principle of Equality of Creditors in the Bankruptcy law of Iran and England**. *Geography(Regional Planning)*, 13(52), 184-198.

DOI: 10.22034/JGEOQ.2024.224454.2399

DOR:

*** Corresponding author:** Ali Radan Jebeli, **Email:**

Copyright © 2023 The Authors. Published by Qeshm Institute. This is an open access article under the CC BY license (<https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/>).

Extended Abstract

Introduction

The principle of equal treatment of creditors is considered a crucial objective in bankruptcy law, as modern jurists emphasize the fair and equitable distribution of assets among creditors and the prevention of disputes among public creditors. Some legal experts view the establishment of an arbitration tribunal as an attempt to enforce the equality rule in settling debts. The inclusion of this principle in bankruptcy regulations is readily apparent. The principle of equal treatment of creditors is one of the manifestations of justice in our legal system, ensuring the just distribution of assets among creditors relative to their claims. However, it considers the nature of some claims, prioritizing certain claims over others based on their nature. The question arises: Is the significance of this principle limited to Iranian law, or does it manifest itself in common law jurisdictions despite differences in judicial procedures? The answer lies in acknowledging the richness of English law, often referred to as the jewel in the crown of common law. Despite the legal discussions and precedents, English law explicitly addresses bankruptcy, underscoring the importance of the matter. Furthermore, notable differences exist between English and Iranian bankruptcy laws in the initiation of proceedings, appointment of liquidators, flexibility in liquidation methods, application of the equal treatment principle, and more. It is noteworthy that this legal principle, given its historical context, remains relevant and applicable, aligning seamlessly with contemporary legal needs. Importantly, both in theory and practice, this approach continues to be highly effective. In light of the significance of this research, an in-depth comparative analysis of the principle of equal treatment of creditors will be conducted in the Iranian and English legal systems.

Methodology

This study, conducted through a descriptive-analytical approach, explores the principle of creditors' equality in the bankruptcy laws of both Iran and England, offering a comparative analysis and providing a comprehensive explanation of its geographical dimensions.

Results and Discussion

In accordance with the fundamental principles of English bankruptcy law, any agreement or additional payment made by the debtor to one or more creditors, involving the allocation of additional financial interests, is deemed void and unenforceable. This concept has received judicial recognition since the 18th century and is labeled as fraudulent behavior. Even when collaborating with the debtor, assigning financial resources to a creditor, whether from the debtor's assets or other sources, is regarded as fraudulent. The assets need not necessarily be under the debtor's name; they can belong to the debtor, their family, friends, or others. Such allocation might lead to creditor objections, challenging the adherence to the equality principle, even without explicit evidence of such cases. As per Article 153 of the Iranian Civil Code, the equality principle among creditors in bankruptcy underscores equal rights. Iranian law addresses the conversion of current debts and enforces penalties for delayed payments concerning overdue debts. Article 421 of Iran's Commercial Law reinforces this principle, applying appropriate discounts to deferred debts and stipulating late payment penalties for both deferred and overdue debts. These measures aim to safeguard creditors' rights and promote fair arrangements in bankruptcy proceedings. In business law, the primary objective of bankruptcy regulations is to establish parity among the creditors of a bankrupt merchant or business company in the collection of claims. Article 419 of the Iranian Commercial Law mandates that, following the bankruptcy order, anyone with a claim based on movable or immovable assets against a bankrupt business entity must pursue necessary actions against the liquidator or the liquidation office. These actions include the application of suitable discounts on mortgage loans and the imposition of late payment penalties for deferred and mortgage debts. The equality principle in the Arafqi contract also prevents creditor preferences through private agreements, ensuring the effectiveness of creditors' meetings in the compensation board by recognizing the significance of each creditor in relation to the others.

Conclusion

Bankruptcy law has evolved in tandem with business law, and the principle of equality among creditors of a bankrupt merchant prominently features in bankruptcy discussions. This principle is articulated in Article 419 of the Trade Law or Article 421 of the same law. Upholding creditor equality, ensuring the equitable settlement of their claims, or, in other words, implementing the principle of equal rights for creditors, is cited as a primary objective of bankruptcy laws, a consensus shared by many. Therefore, the imperative to preserve this fundamental principle is evidently clear within the domain of commercial law, based on research into the equality of creditors of a bankrupt merchant.

As a fundamental tenet in English law, creditors of a bankrupt entity are treated equally in the debt settlement process, symbolizing a core principle in bankruptcy law. English law, in this regard, mandates that a debtor must not discriminate between creditors by offering preferential financial benefits or entering into clandestine agreements. The stringency of bankruptcy laws in England extends to the extent that even third parties are prohibited from entering into such agreements with the debtor's connivance. Additionally, it is noteworthy that, in English law, aside from judicial proceedings founded on principles of fairness, upholding equality is a legal obligation.

References

1. Abadi, M. A. (1386). Hoquq-e Tejarat. Ganj-e Danesh Publications. [In Persian]
2. Amouei, R. (1392). Hoquq va Varshokasti dar Tatbiq ba Moqavemat-e Zamane. Rahbord Quarterly, No. 34. [In Persian]
3. chah, J. (2012). Excutory Contracts in Insolvency Law. Elgar Com Paratie Publishing.
4. chah, J. (2012). Excutory Contracts in Insolvency Law. Elgar Com Paratie Publishing.
5. Duffy, I. P. H. (2017). Bankruptcy and insolvency in London during the industrial revolution. Routledge (British Economic History). New York: Garland Pub.
6. Duffy, I. P. H. (2017). Bankruptcy and insolvency in London during the industrial revolution. Routledge (British Economic History). New York: Garland Pub.
7. Erfani, M. (1386). Majmooe Kamel-e Mohaseat-e Qanon-e Tejarat-e Iran. Jangal Publications. [In Persian]
8. Finch, V. (2012). corporate Insolvency law, cambridge press, united kingdom.
9. Finch, V. (2012). corporate Insolvency law, cambridge press, united kingdom.
10. Hyzler, K. (2006). The principle of pari passu in corporate insolvency. University of Malta.
11. Hyzler, K. (2006). The principle of pari passu in corporate insolvency. University of Malta.
12. Mccarmack, G. (2013). Secured Credit under English and American Law. In Cambridge Studies in corporate Law.
13. Mccarmack, G. (2013). Secured Credit under English and American Law. In Cambridge Studies in corporate Law.
14. Miles goode. (2017). Introduction To Bankruptcy Law. Thomson publishing.
15. Miles goode. (2017). Introduction To Bankruptcy Law. Thomson publishing.
16. Mohammadi, R. (1390). Asar va Varshokasti dar Qanon-e Tejarat-e Iran. Islamic Azad University, Damghan Branch. [In Persian]
17. Omar, P. (2011). International insolvency law: reforms and challenges. Ashgate Publishing, Sarrey
18. Omar, P. (2011). International insolvency law: reforms and challenges. Ashgate Publishing, Sarrey.
19. Rabi'i, E. (1387). Varshokastegi va Tasfiye Amoor-e Varshashte. SMT Publications. [In Persian]
20. Safari, M. (1388). Hoquq-e Bazargani "Varshokasti". Sherkat-e Sahami Enteshar. [In Persian]
21. Setudeh-Tehrani, H. (1391). Hoquq-e Tejarat (Vol. 4). Dadgostar Publications. [In Persian]

انجمن ژئوپلیتیک ایران

فصلنامه جغرافیا (برنامه ریزی منطقه‌ای)

دوره ۱۳، شماره ۵۲، پاییز ۱۴۰۲

شاپا چاپی: ۶۴۶۲-۲۲۲۸ شاپا الکترونیکی: ۲۱۱۲-۲۷۸۳

Journal Homepage: <https://www.jgeoqeshm.ir/>

مقاله پژوهشی

بررسی تطبیقی اصل تساوی طلبکاران در حقوق ورشکستگی ایران و انگلیس و تبیین ابعاد جغرافیایی آن

محمدرضا آقاحسینی - دانشجوی دکتری، گروه حقوق، واحد اصفهان (خوراسگان)، دانشگاه آزاد اسلامی، اصفهان، ایران.

علی رادان جلی - *استادیار، گروه حقوق، واحد اصفهان (خوراسگان)، دانشگاه آزاد اسلامی، اصفهان، ایران

رضا عباسیان - استادیار، گروه حقوق، واحد نجف‌آباد، دانشگاه آزاد اسلامی، نجف‌آباد، ایران

اطلاعات مقاله	چکیده
شماره صفحات: ۱۸۴-۱۹۸ از دستگاه خود برای اسکن و خواندن مقاله به صورت آنلاین استفاده کنید واژه‌های کلیدی: ورشکستگی، تساوی طلبکاران، عدم تبعیض، عدالت.	اصل تساوی طلبکاران در حقوق ورشکستگی به معنای پرداخت برابر و عادلانه مطالبات بستانکاران است و سعی در اعمال یک نظام جمعی نسبت به تمام بستانکاران دارد. به عبارت دیگر با تشکیل هیئت غرمایی، این اصل در این هیئت استوار می‌گردد تا کلیه بستانکاران سرنوشتی همانند یابند. در این پژوهش که به روش توصیفی تحلیلی انجام یافته است، تلاش نمودیم مقایسه‌ای میان اصل مذکور در حقوق ایران و انگلستان نماییم و دریابیم در حقوق دو کشور مطروحه این اصل از چه جایگاهی برخوردار است؟ در حقوق انگلستان یکی از جنبه‌های برابری طلبکاران در تعهد قانونی فرد بدهکار در عدم تبعیض بین طلبکاران بواسطه تخصیص منافع مالی بیشتر و یا امضای موافقت نامه های سری است. حقوق ورشکستگی انگلستان به حدی نسبت به این مسأله سخت گیر است که حتی اشخاص ثالث نیز با تبانی فرد بدهکار نمی‌توانند چنین توافق نامه‌هایی را امضا کنند. این گونه تعهدات قانونی مبتنی بر مجموعه‌ای از رویه‌های قضایی است که از اواخر قرن پیش مورد توجه قرار گرفته است. اگرچه این امر ریشه‌ای تاریخی دارد اما در پرونده‌های جدید نیز بارها این اصل مورد تأکید قضات انگلیسی قرار گرفته است. وظیفه و تعهد قانونی حفظ مساوات و برابری بین طلبکاران در تطابق کامل با مفهوم فعلی برابری و انصاف در قانون انگلیس، اصول اخلاقی در قانون تجارت و اصول برتر و مورد وفاق در قانون آیین دادرسی این کشور است.

استناد: آقاحسینی، محمدرضا؛ رادان جلی، علی؛ عباسیان، رضا. (۱۴۰۲). بررسی تطبیقی اصل تساوی طلبکاران در حقوق ورشکستگی ایران و

انگلیس و تبیین ابعاد جغرافیایی آن. فصلنامه جغرافیا (برنامه‌ریزی منطقه‌ای)، ۱۳(۵۲)، صص ۱۸۴-۱۹۸.

DOI: 10.22034/JGEOQ.2024.224454.2399

DOR:

* نویسنده مسئول: علی رادان جلی، پست الکترونیکی:

مقدمه

اصل تساوی طلبکاران از اهداف مهم حقوق ورشکستگی برشمرده می‌شود چرا که امروزه حقوق دانان تقسیم عادلانه و منصفانه اموال بین طلبکاران و جلوگیری از بروز اختلافات بین طلبکاران عمومی را از اهداف حقوق ورشکستگی می‌دانند. تا آنجا که برخی از حقوقدانان، یکی از اهداف تشکیل هیئت غرمایی را سعی در اعمال قاعده تساوی در پرداخت مطالبات دیان می‌دانند. حضور اصل مورد بحث را در مقررات ورشکستگی به سهولت می‌توان دریافت کرد. باید اذعان نمود اصل تساوی طلبکاران، یکی از جلوه‌های اجرای عدالت در معنای ماهوی‌اش در نظام حقوقی ماست. عدالتی که در عین حال که به تقسیم دارایی بدهکار میان طلبکاران به نسبت مطالبات آن‌ها پایبند است، با توجه به ماهیت برخی از مطالبات، ترجیح برخی از آن‌ها بر برخی دیگر را روا می‌شمارد.

اما سؤالی که مطرح می‌گردد آن است که آیا اهمیت اصل مذکور، تنها مختص به حقوق ایران و یا به عبارتی کشورهای دارای حقوق نوشته است و یا در حقوق کامن لا نیز می‌توان علیرغم اهمیت داشتن رویه قضایی، نشانه‌های حضور اصل تساوی طلبکاران را پیدا نمود؟ در پاسخ باید گفت حقوق انگلیس به عنوان طلایه دار حقوق کامن لا، در موضوع ورشکستگی بسیار غنی است زیرا از طرفی علیرغم اینکه اغلب مباحث حقوقی آن از تجمع آرا و سوابق قضایی به وجود آمده است، در زمینه ورشکستگی دارای قانون نوشته هم می‌باشد که خود نشان از اهمیت این موضوع دارد. همچنین باید به این نکته توجه کنیم که قوانین مربوط به ورشکستگی در انگلیس با کشورهای کامن لا تفاوت‌های عمده‌ای دارد. این تفاوت‌ها را می‌توان در شروع روند رسیدگی، تعیین مدیر تصفیه، انعطاف‌پذیری روش‌های تصفیه، نوع اعمال اصل تساوی طلبکاران و غیره قابل ملاحظه دانست که بر اهمیت انتخاب حقوق انگلیس به عنوان حقوق مقایسه‌ای با ایران می‌افزاید. نکته‌ی جالب توجه این است که این اصل حقوقی باتوجه به قدمت آن، هنوز هم قابلیت اعمال اجرا را دارد و با تمامی نیازهای امروزی حقوقی هم خوانی دارد. جالب توجه‌تر این است که این رویکرد هم در قوانین بصورت تئوری و هم در عمل هنوز هم بسیار کارگشاست.

بنابراین و با توجه به اهمیت موضوع در پژوهش پیش رو تلاش می‌شود پس از آشنایی با کلیاتی پیرامون ورشکستگی و اصطلاحات مربوطه به بررسی تطبیقی اصل تساوی طلبکاران در نظام حقوقی ایران و انگلیس پرداخته و آن دو را با هم مقایسه نماییم.

مبانی نظری

ورشکستگی در لغت

در ادبیات مالی واژه‌های غیرمتمایزی برای ورشکستگی وجود دارد. برخی از این واژه‌ها عبارتند از: وضع نامطلوب مالی، شکست، عدم موفقیت واحد تجاری، وخامت، ورشکستگی، عدم قدرت پرداخت دیون و غیره. در فرهنگ و بستر «شکست» چنین تعریف شده است: "توصیف یا حقیقت نداشتن یا عدم کفایت وجوه در کوتاه مدت". (محمدی، ۱۳۹۰).

ورشکستگی در اصطلاح

مطابق ماده ۴۱۲ قانون تجارت برای ورشکسته اعلام کردن باید یا فرد شخصا تاجر باشد تا بتوانیم او را ورشکسته اعلام کنیم یا اینکه شرکت تجاری باشد. مطابق این ماده قانونگذار برای اعلام ورشکستگی دو شرط قرار داده است:

۱- تاجر بودن یا شرکت تجاری بودن

۲- توقف از تأدیه دیون که قدر متیقن آن پرداخت دین حال تاجر می‌باشد.

تاجر بنا به بیان قانون تجارت، شخصی است که شغل معمولی خود را معاملات تجاری قرار داده است. شرکت تجاری، شرکتی است که طبق مقررات قانون تجارت، در تحت اسم مخصوصی، برای امور تجاری، به صورت یکی از هفت نوع شرکت، یعنی شرکت سهامی عام، شرکت سهامی خاص، شرکت با مسئولیت محدود، شرکت تضامنی، شرکت نسبی، شرکت مختلط غیر سهامی یا شرکت مختلط سهامی تشکیل و به ثبت رسیده باشد.

عدم قدرت تاجر به پرداخت دیونش که ورشکستگی یا توقف خوانده می شود ممکن است به سبب وقایعی باشد که در حدوث آنها خود تاجر نقشی نداشته است و حتی ممکن است تمام کوشش خود را به کار برده باشد که در چنین وضعیتی قرار نگیرد؛ چون ورشکستگی هر چه باشد به اعتبار و حیثیت او لطمه وارد می کند.

اما گاه ورشکستگی تاجر ناشی از اقداماتی است که از یک شخص حرفه ای انتظار نمی رود و می توان آن را خطای عمدی و غیر عمدی تاجر در اداره امور تجارتي اش تلقی کرد. بدیهی است که وضعیت کسی که در شرایط اول ورشکسته می شود با کسی که خطا می کند و خطای او موجب ورشکستگی اوست باید متفاوت باشد (محمدی، ۱۳۹۰).

مفاهیم مرتبط با اصل تساوی طلبکاران

مفهوم اصل

اصل تساوی طلبکاران برگرفته از عبارت لاتین «پری پسو»^۱ به معنای قرار گرفتن در یک رتبه است که ریشه ی آن به حقوق رم باز می گردد. در لغت نامه حقوق عملی انگلستان این اصطلاح حق برابر در پرداخت معنی شده است؛ یعنی همه طلبکاران بدون وثیقه به نسبت طلبشان از اموال بدهکار از موقعیت برابری بهره مند خواهند شد. به سخن دیگر، وقتی شرکت ورشکسته ای در معرض تصفیه قرار می گیرد، مدیر تصفیه باید دارایی ورشکسته را در راستای جلب رضایت و برقراری عدالت میان طلبکاران بدون وثیقه به نسبت برابر توزیع کند (Hyzler, 2006).

باید توجه داشت که اصل تساوی طلبکاران تنها در خصوص طلبکاران عادی جریان نخواهد داشت بلکه این اصل بر هر یک از دو دسته طلبکاران عادی و ویژه به طور جداگانه اعمال خواهد شد. یعنی در رقابت میان طلبکار عادی و ویژه نمی توان با استناد به اصل تساوی، جانبدار برابری میان این دو دسته متفاوت شد؛ چون با نابرابرها باید به صورت نابرابر رفتار کرد اما در رقابت طلبکاران هر دسته با طلبکاران همان دسته، توسل به اصل تساوی طلبکاران منطقی است به این ترتیب، اصل تساوی طلبکاران، اصلی درون گروهی است. یعنی در درون هر طبقه از طلبکاران، این اصل قابل اعمال است.

لازم به توضیح است چگونگی ارتباط دو مفهوم برابری و آزادی، یکی از مسائلی است که فیلسوفان همواره خود را با آن مواجه دیده و تلاش کرده اند تا راه حل مناسبی برای جمع این دو یا ترجیح یکی بر دیگری بیابند. پرسش اساسی این است که چگونه می توان ضمن حفظ آزادی افراد، زمینه عادلانه و برابر استفاده از منابع، درآمدها و فرصت های لازم را برای آحاد جامعه فراهم کرد.

در پاسخ به این سؤال، رونالد دور کین در خصوص اعمال مفهوم برابری در بین دو دسته از حقوق انسانی، قائل به تفکیک شد. دسته ای از حقوق انسانی حق هایی هستند که همه شهروندان باید به صورت برابر از آنها بهره مند شوند. رفتار برابر با همه شهروندان در این گونه از حقوق باید سرلوحه نظام حقوقی باشد و هرگونه نابرابری، ناموجه خواهد بود. برای مثال، حق رأی را می توان در این دسته از حقوق جای داد. دسته ای دیگر از حقوق، حقوقی هستند که مطابق آن باید شهروندان برابر در نظر گرفته شوند لیکن ماهیت این حقوق به گونه ای است که امکان توزیع آن برای همه وجود ندارد پس در عمل رفتار ممکن است نابرابر باشد. حقوق اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی غالباً در این گروه قرار می گیرند. معیار توزیع این دسته از حقوق، دیگر برابری صرف و نظری نخواهد بود، بلکه قواعد تنظیم بازار ملاک و معیار خواهد بود.

به این ترتیب، اصل برابری در خصوص حقوق دسته اول، با رویکرد برابری طلبانه و در مورد حقوق دسته دوم، با رویکرد آزادی گرایانه اعمال خواهد شد. اصل برابری طلبکاران در حالت عادی (تصفیه فردی دیون) به معنای برابری در آزادی است و در فرض تصفیه جمعی به معنای خاص و برابری طلبانه خود جاری است. توضیح آنکه فرآیند پرداخت بدهی ها (تصفیه) ممکن است به دو صورت فردی و جمعی اتفاق افتد. در تصفیه فردی، طلبکاران و مدیون نقش فعالی برعهده دارند. یعنی خود مدیون (بدون دخالت شخص دیگر) به طور ارادی، اقدام به پرداخت دیون خود از اموالش می کند. طلبکاران نیز می توانند با زیرکی خویش، سهم عمده ای در وصول حق خود داشته باشند. در این نوع از تصفیه، قانونگذار اگر چه در عالم نظر، هیچ از طلبکاران عادی را بر دیگران ترجیح نمی دهد اما نحوه تقسیم را در عمل به قواعد بازار وامی گذارد تا طلبکار و بدهکار با آزادی، خود در مرحله تقسیم دارایی

^۱ .Pari passu

نقش داشته باشند. بنابراین در تصفیه فردی، اصل تساوی با رویکرد آزادی گرایانه اجرا خواهد شد. اما در مقابل، در تصفیه جمعی، دست خود مدیون و طلبکارانش از مدیریت دارایی مدیون و تقسیم دارایی کوتاه شده و شخص ثالثی با اجازه قانونگذار به عنوان مدیر تصفیه تعیین می گردد. به این ترتیب جلوی ابتکارات و اقدامات شخصی مدیون و طلبکاران گرفته می شود. پس در این نوع از تصفیه، دیگر قواعد بازار ملاک پرداخت دیون نخواهد بود بلکه برابری علاوه بر عرصه نظر، در عمل نیز اجرا خواهد شد. به این ترتیب در این نحوه تصفیه، اصل تساوی طلبکاران با رویکرد برابری طلبانه اعمال می شود.

«دلیل بطلان معاملات مذکور در ماده ۴۲۳ واضح است. زیرا از زمان توقف، چون تاجر دیگر قادر به انجام تعهدات خود نیست باید اموال خود را در اختیار همه بستانکاران بگذارد تا به طور مساوی بین آنان تقسیم شود. هر عملی که باعث از بین رفتن اموال مزبور شود یا موجب ترجیح بعضی از بستانکاران به دیگران گردد نباید انجام گیرد ...» (ستوده تهرانی، ۱۳۹۱).

مبانی اصل تساوی طلبکاران

اصل تساوی طلبکاران، یکی از جلوه های اجرای عدالت در نظام های حقوقی است. در همین راستا کمیته بررسی قانون ورشکستگی انگلستان موسوم به کرک^۱ اظهار می دارد: «اصل تساوی طلبکاران به مثابه اصل تغییر ناپذیر و قانونی، امری است که در تمامی قوانین مربوط به تصفیه لحاظ خواهد شد و هیچ توافق و قراردادی خلاف آن نافذ نیست.»

در قانون اساسی ایران اصول ۳، ۱۹ و ۲۰ مثبت اصل برابری است. همچنین در قانون تجارت نیز همان گونه که در مبحث قبلی ذکر شد فلسفه بطلان معاملات موضوع ماده ۴۲۳ قانون تجارت در راستای همین اصل است. ماده ۴۱۸ قانون تجارت نیز از تاریخ صدور حکم ورشکستگی برای پیش گیری از اعمال هر نوع تبعیض میان بستانکاران، تاجر را از مداخله در تمام اموال خود منع می کند.

حقوق ایران

مقررات حاکم بر ورشکستگی در ایران عمدتاً تابع دو قانون است :

قانون تجارت مصوب ۱۳۱۱ (مواد ۴۱۲ به بعد) و قانون اداره تصفیه امور ورشکستگی مصوب ۱۳۱۸. از مجموع مقررات این دو قانون استنباط می شود که وضع آن ها دو هدف عمده را دنبال می کرده است:

- ۱- منع تاجر از دخالت در اموال و دارایی اش و نتیجتاً منع او از انتقال آن ها به اشخاص ثالث به زیان طلبکاران او ؛
- ۲- قرار گرفتن طلبکاران در شرایط مساوی؛ به این معنی که هیچ یک نتوانند منفرداً به بدهکار ورشکسته رجوع و قبل از دیگران کل طلبشان را دریافت کنند (عمومی، ۱۳۹۲: ۷۶).

حقوق انگلستان

در انگلستان ورشکستگی اشخاص حقیقی و حقوقی تابع قانونی واحد نیست. در مورد اشخاص حقیقی ، اولین قانون مهم ، قانون ورشکستگی سال ۱۹۱۴ است که با تصویب قانون تصفیه ۱۹۱۶ تکمیل شده است . قانون اخیر قرارداد ارفاقی پیشگیرانه را پیش بینی کرده است . این قوانین بعداً در قانون اصلاح ورشکستگی مورخ ۱۹۲۶ و قانون اعسار مورخ ۱۹۸۶ تغییر پیدا کرد . در قانون اعسار که مانند قوانین دیگر شامل تاجر و غیر تاجر می شود دو رژیم خاص پیش بینی شده است تا از تصفیه اموال ورشکسته جلوگیری شود:

۱. قرارداد ارفاقی پیشگیرانه و اداره امور تحت نظارت دادگاه.
۲. هر گاه انعقاد قرارداد ارفاقی و اداره امور ورشکسته به طریق فوق ممکن یا مفید نباشد تصفیه اجباری اموال صورت می گیرد که ممکن است ارادی باشد یا به حکم دادگاه انجام شود . اشخاص حقوقی ، تابع قانون شرکت های مورخ ۱۹۴۸ هستند که در سال ۱۹۶۷ تغییر پیدا کرده است . به موجب این قوانین اشخاص حقوقی مشمول مقررات ورشکستگی و اعسار اشخاص حقیقی نمی شوند بلکه وقفه در پرداخت آنها الزاماً به تصفیه قضایی اجباری منتهی می شود (عبادی ۱۳۸۶: ۲۵۵) .

¹.Cork

در حقوق انگلستان ورشکستگی باید به موجب حکم دادگاه اعلام شود. پس از صدور حکم تمام دارایی های ورشکسته از اختیار او خارج می شود و در اختیار نماینده طلبکاران قرار می گیرد که قائم مقام ورشکسته نیز هست. چرا که فقط اوست که می تواند درباره اموال ورشکسته، اقامه دعوی کند یا جوابگوی دعاوی اشخاص ثالث باشد و اموال ورشکسته را به نسبت میان طلبکاران تقسیم کند. امر تصفیه را ارگان حکومتی به نام اصطلاحی «گیرنده رسمی»^۱ که توسط وزارت بازرگانی منصوب می شود زیر نظر دارد (Duffy, 2017).

بحث و یافته های تحقیق

اصل برابری طلبکاران به عنوان اصلی نمادین در حقوق ورشکستگی انگلستان

به عنوان یک اصل کلی در حقوق انگلیس، طلبکاران یک فرد ورشکسته در جریان تسویه ی دیون برابر هستند. این اصل بعنوان یک اصل نمادین در حقوق ورشکستگی شناخته می شود. دو اصل دیگر بعنوان تکمیل کننده ی این اصل شناخته می شوند که با عنوان معامله ی برابرپرداخت نسبی شناخته می شود.

بر اساس اصل نخست برخی از اعمال حقوقی خاص در صورت اتخاذ و اعمال توسط فرد ورشکسته و مدیون بعنوان ترجیح برخی از طلبکاران به دیگران (طلبکاران) است و براساس اصل دوم، پرداخت دیون طلبکاران در جریان ورشکستگی باتوجه به دارایی بدهکار، بصورت متناسب پرداخت می گردد. از سوی دیگر طلبکاران ممتاز برای احقاق حقوق مالی خود به وثیقه خاص در آن دین مخصوص دسترسی دارند، این اصل بعنوان یک استثناء به برخورد حقوقی برابر و مساوی با همه ی طلبکاران شناخته می شود. برای درک بهتر مطلب می توانیم به این نکته اشاره کنیم در زمانی که بانک در برابر طلب خود از مدیون، وثیقه ای اتخاذ می کند در صورت ورشکستگی و یا تأخیر در تأدیه ی دین، بانک پس از طی مراحل قانونی می تواند از وثیقه ی مورد نظر برای احقاق حقوق خود استفاده کند، امری که در نهایت موجب جایگاه بهتر و بدتر طلبکار دارای وثیقه نسبت به سایر طلبکاران می شود. درواقع باید به این نکته اشاره کنیم که وجود طلبکاران ممتاز و پذیرش آن هادر حقوق بدلیل وجود موازین قانونی است که با توجه به سود اقتصادی و منافع حاصله از قبول طلبکاران ممتاز در حقوق باتوجه به تعهدات و قرارداد های دوجانبه بین بدهکار و طلبکارهای ممتاز این امر را اجازه می دهد.

استثنائات وارده بر برابری و رفتار مساوی با طلبکاران واجرای این استثناء برای طلبکاران دارای وثیقه بعنوان نتیجه ی بحران مالی جهانی، بسیاری از تغییرات و پیشرفت های حقوقی طلبکاران عادی و ممتاز را دستخوش تغییر کرده است و این تغییرات را می توان به خوبی در پرونده ی گرایسلر و جنرال موتورز^۲ مشاهده کرد.

رویکرد قانون به برابری طلبکاران بعنوان تعهد قانونی طرفین

تعهد قانونی فرد بدهکار در عدم تبعیض بین طلبکاران

در حقوق انگلستان یکی از جنبه های برابری طلبکاران، در تعهد قانونی فرد بدهکار در عدم تبعیض بین طلبکاران بواسطه ی تخصیص منافع مالی بیشتر و یا امضای موافقت نامه های سری است. حقوق ورشکستگی انگلستان به حدی نسبت به این مسأله سخت گیر است که حتی اشخاص ثالث نیز با تبانی فرد بدهکار نمی توانند چنین توافق نامه هایی را امضا کنند. این گونه تعهدات قانونی مبتنی بر مجموعه ای از رویه های قضایی است که از اواخر قرن پیش مورد توجه قرار گرفته است. اگرچه این امر ریشه ای تاریخی دارد اما در پرونده های جدید نیز بارها این اصل مورد تأکید قضات انگلیسی قرار گرفته است. در ادامه این اصل رویکرد قضات انگلیسی را مورد بررسی قرار خواهیم داد. هنگامی که یک فرد بعنوان طلبکار، حقوق مالی خود را اعمال می کند بطور طبیعی خواستار حداکثر استفاده از حقوق مالی خود است اما در نهایت با توجه به اصول برابری طلبکاران در جریان تسویه ی دیون ورشکستگی، نمی تواند

^۱ . official receiver

^۲ Chrysler LLC; i

^۳ General Motors

بیشتر از سهم نسبی خود را دریافت دارند. به عبارت دیگر خواسته‌ی طبیعی هرفرد طلبکار دریافت بالاترین میزان ممکن از دارایی‌های فرد بدهکار است.

اما موازین حقوقی انگلیس واصل برابری بین طلبکاران هم در مورد طلبکاران ممتاز و هم در مورد طلبکاران عادی در جریان تسویه دیون اجازه‌ی تبعیض بین آن‌ها را نمی‌دهد این مسأله به این معناست که بدهکار باید دارایی خود را به نسبت مشخصی بین طلبکاران تقسیم کند به نحوی که به اصل برابری آن‌ها خدشه‌ای وارد نشود. این مسأله بارها مورد تأکید قرار گرفته است که هم در حقوق کامن لا و هم براساس موازین انصاف، حفظ مساوات و برابری یک وظیفه‌ی قانونی است. این مسأله دقیقاً منطبق با اصل برابری طلبکاران نیست و تفاوت‌های جزئی بین آن‌ها وجود دارد براساس این اصل، در صورتی که تمامی طلبکاران موافقت خود را اعلام کنند و با حفظ اصول برابری طلبکاران می‌توانند توافق نامه‌هایی بین خود و بدهکار را منعقد کنند حتی این امر می‌تواند با یک طرح کلی مورد توافق برای همه‌ی طلبکاران و نه یک موافقت نامه‌ی قانونی انجام شود. این مسأله اگرچه باعث می‌شود که از لحاظ امکان اجرای این اصل در اخذ توافق بین تمامی طلبکاران با محدودیت‌هایی مواجه بشویم اما امکان اجرای این اصل هم در روال قانونی ورشکستگی و تسویه دیون و هم در روند ورشکستگی عادی و جدا از بحث‌های قانونی ورشکستگی قابل اجرا است. از سوی دیگر چنین توافق نامه‌هایی نه تنها موجب می‌شود که طلبکاران براساس اصول برابری و مساوات در قانون ورشکستگی به حقوق مالی برابر دست یابند بلکه بیشتر از آن باعث جلوگیری از تبعیض برخی طلبکاران بر بعضی دیگر بواسطه‌ی انعقاد موافقت نامه با اشخاص ثالث است. این مسأله مخصوصاً زمانی قابل توجه است که فرد بدهکار با تبانی با اشخاص ثالث حقوق مالی برخی از طلبکاران را بدون توجه به اصول برابری طلبکاران پرداخت می‌کند (Chah, 2012). یکی دیگر از مزیت‌های اعمال این اصل توجه به برابری بین طلبکاران است. به بیان دیگر در این سطح این نه تنها وظیفه‌ی قانونی بدهکار نیست که حقوق مالی برابر بین طلبکاران را رعایت کند بلکه این وظیفه‌ی طلبکاران می‌باشد که با تعهد به چنین برنامه‌های مبتنی بر پرداخت و توافق نامه‌های قانونی برابری بین حقوق طلبکاران در صدد اعمال اصل تساوی طلبکاران باشند.

این راهکار قانونی، یک نهاد نوین نیست و در دادگاه‌های انگلیس برای دو قرن مورد توجه و اجرا قرار گرفته است. اما در سال‌های اخیر استفاده از این نهاد قانونی بیشتر برای بدهکارانی مورد توجه قرار گرفته که با انعقاد چنین موافقتنامه‌هایی سعی در تأخیر برای ورود پرونده‌ی خود به پروسه‌ی (روال) ورشکستگی قانونی دارند.

اما معمولاً چنین راهکار قانونی در پرونده‌های خصوصی که تعداد طلبکاران کمتر است قابل اعمال است. معمولاً در ورشکستگی شرکت‌های بزرگ اعمال چنین تمهیدات قانونی با سختی بیشتری روبرو است. زیرا در چنین شرایطی معمولاً توافق برسر یک برنامه‌ی جامع و کامل پرداخت و یا یک توافق حقوقی سخت است. از سوی دیگر معمولاً با توجه به میزان زیاد دارایی چنین شرکت‌هایی، توافق و یا ایجاد یک برنامه‌ی خاص پرداخت دشوار است (Omar, 2011).

درواقع، وظیفه و تعهد قانونی حفظ مساوات و برابری بین طلبکاران در تطابق کامل با مفهوم فعلی برابری و انصاف در قانون انگلیس، اصول اخلاقی در قانون تجارت و اصول برتر و مورد وفاق در قانون آیین دادرسی این کشور است. نکته‌ی جالب توجه این است که این اصل حقوقی با توجه به قدمت آن، هنوز هم قابلیت اعمال و اجرا را دارد و با تمامی نیازهای امروزی حقوقی هم خوانی دارد. جالب توجه تر این است که این رویکرد هم در قوانین بصورت تئوری و هم در عمل هنوز هم بسیار کارگشاست.

در جریان ورشکستگی یک بدهکار، اتفاق نظر و تصمیمات بین طلبکاران یک چالش بزرگ است. حتی اگر طلبکاران برای انعقاد توافق نامه‌ی قانونی به توافق برسند اعتماد به وفاداری بدهکار به مفاد توافق نامه و تعهد قانونی مرتبط با آن سخت است. دادگاه‌های انگلیس در موارد بسیاری اعلام کرده‌اند که در جریان تسویه دیون یک شرکت تجاری، طلبکاران با ادغام سهم تجاری خود با یکدیگر از سهامدارهای صرف تبدیل به ذینفع می‌شوند. در چنین شرایطی بحث سهامداران (طلبکاران) ممتاز چالش بسیار بزرگی است زیرا اینکه در چنین شرایطی، قانون مزیت‌های حقوقی خاصی را برای برخی از طلبکاران پیش‌بینی کند مخالف با اصل برابری طلبکاران است.

همانگونه که قبلاً ذکر کردیم با توجه به اصل برابری طلبکاران، هرگونه رجحان قانونی و یا انعقاد هر قرارداد سری، معارض با این اصل است زیرا در نهایت موجب می‌شود تا چنین طلبکارانی هم از لحاظ رسیدگی و هم از نظر ماهیت مزایای مالی در موقعیت بهتری نسبت به سایر طلبکاران قرار بگیرند.

اما باید به این نکته نیز اشاره کنیم که این اصل علیرغم نقش تاریخی مثبت و حتی منافع اجرای آن در حال حاضر نیاز به تغییراتی دارد. زیرا این اصل و اصول قانونی مکمل آن به حد کافی پیچیده است و شاید توان حل مشکلات کنونی را نداشته باشد. با توجه به حجم بالا و مشکلات ساختاری در ورشکستگی‌های نوین و مؤسسات اقتصادی، این مسأله خیلی دور از ذهن نخواهد بود که یک طلبکار ممکن است روابط اقتصادی متفاوتی با دیگر افراد داشته باشد همان طور که یک بدهکار نیز می‌تواند در سطوح و تحت نمادین نام‌های مختلف روابط تجاری و اقتصادی با دیگر افراد داشته باشد (McCarmack, 2013). خرید و فروش سهام بین طلبکار و بدهکار ویا هرگونه موافقت نامه‌ی پنهان بین طرفین و یا انعقاد حواله بین طلبکاران خود فرد طلبکار با بدهکار وی و یا هر نوع بازی تجاری با هدف ترجیح برخی از طلبکاران بر بعضی دیگر می‌تواند مغایر با اصول برابری طلبکاران باشد و از سوی دیگر قدرت چانه زنی طرفین برای یک برنامه‌ی پرداخت مشخص با حفظ برابری طلبکاران را با سختی مواجه می‌کند. اما این امکان وجود دارد که با افزایش سهم همه‌ی طلبکاران به صورت برابر تا جلب رضایت طلبکاران مخالف با برنامه‌ی پرداخت، رضایت آنان را نیز جلب کرد.

برابری به عنوان اصل بنیادین در حفظ حقوق طلبکاران

در صورتی که فرد بدهکار یک برنامه‌ی پرداخت ویا موافقت نامه‌ی پرداخت با یکی ویا برخی از طلبکاران مبتنی بر تخصیص منافع مالی بیشتر از دیگر طلبکاران منعقد کند، چنین قراردادی با توجه به اصول بنیادین حقوق ورشکستگی انگلیس باطل است و قابلیت اجرا ندارد. این امر همانگونه که قبلاً اشاره کردیم یک مسأله‌ی جدید نبوده واز قرن ۱۸ در حقوق انگلیس به رسمیت شناخته شده است. در پرونده‌های مطرح شده در حقوق ورشکستگی انگلیس بویژه آن‌هایی که در ابتدای قرن ۱۸ مورد بررسی قرار گرفته‌اند، چنین توافق نامه‌هایی بین بدهکار و یکی از طلبکاران بعنوان کلاهبرداری نسبت به دیگران شناخته شده واین موضع در دادگاه‌های عالی نیز مورد پذیرش قرار گرفته است. در یکی از پرونده‌های قابل توجه در رویه‌ی قضایی انگلیس که بانام پرونده‌ی کاک شات وینت^۱ شناخته می‌شود فرد بدهکار با انعقاد قراردادی با طلبکاران خود حاضر به پرداخت ۱۱ شیلینگ به آن‌ها شد. اما یکی از طلبکاران با انعقاد چنین توافق نامه‌ی مخالفت کرد. در نهایت بدهکار با این طلبکار سند جداگانه‌ای مبتنی بر پرداخت ۹ شیلینگ دیگر امضا نمود. دادگاه عالی انگلیس این قرارداد را بعنوان کلاهبرداری از دیگر طلبکاران می‌شناسد و چنین قراردادهایی را صراحتاً باطل اعلام می‌کند.

از سوی دیگر باید به این نکته توجه کنیم که تخصیص منافع مالی بیشتر به یکی از طلبکاران توسط اشخاص ثالث اما با وجود تبانی با فرد بدهکار به همان اندازه کلاهبرداری نسبت بر سایرین محسوب می‌شود که براساس یک موافقت نامه‌ی صریح یا ضمنی، خود بدهکار منافع مالی بیشتری را به یکی از طلبکاران اختصاص بدهد.

بنابراین تخصیص منابع مالی بیشتر می‌تواند از طرف برادر ویا یکی از دوستان فرد بدهکار اما با تبانی با فرد بدهکار باشد. علاوه برآن، حتی لازم نیست منابع مالی تخصیص یافته به طلبکار ویا طلبکاران با هدف تبعیض بین آن‌ها الزاماً از اموال خود بدهکار باشد بلکه می‌تواند از اموال خود فرد بدهکار، خانواده ویا حتی دوستان وی باشد و لزومی نیست که این اموال حتماً به نام خود فرد بدهکار باشد. فراتر از این می‌توانیم ادعا کنیم که اساساً لزومی نیست که تخصیص منابع مالی بیشتر به ضرر دیگر طلبکاران باشد بلکه این امر به خودی خود می‌تواند باعث اعتراض طلبکاران به عدم رعایت اصل برابری بین آن‌ها شود.

ممکن است تخصیص منابع مالی بیشتر به یکی از طلبکاران از طرف بدهکاران مورد اعتراض قرار بگیرد هر چند آن‌ها نتوانند ثابت کنند که منابع مالی تخصیص یافته به طلبکار در زمره‌ی اموال بدهکار بوده است که باید بین طلبکاران تقسیم می‌شده است. به عبارت دیگر حتی بدون اثبات چنین امری، به صرف وجود یک توافق نامه مغایر با اصل برابری طلبکاران، نقض این اصل مهم محسوب می‌شود. بنابراین برای نقض اصل برابری بین طلبکاران لزومی برای اثبات ترجیح یکی یا چند تن از آن‌ها براساس تخصیص منابع مالی اذاری‌های مستقل بدهکار ویا اموال مشترک بین طلبکاران درجهت تسویه‌ی دیون آن‌ها وجود ندارد و به صرف چنین توافق نامه‌ای چه مبتنی بر تخصیص منافع مالی بیشتر از دارایی‌های خود فرد بدهکار و چه دارایی‌های تخصیص یافته به تسویه‌ی دیون باشد به معنای عدم رعایت اصل برابری بین طلبکاران است.

^۱. cockshot&bennett

اصل تساوی در شرکت‌های تجاری

طبق قوانین انگلیس دو نوع انحلال در شرکت‌های تجاری وجود دارد الف) انحلال داوطلبانه که خود بر دو قسم است: (۱) انحلال داوطلبانه اعضا^۱ (۲) انحلال داوطلبانه طلبکاران^۲ ب) انحلال غیرارادی یا اجباری

انحلال داوطلبانه اعضا

جنبه اساسی آن پرداخت کامل به تمام طلبکاران شرکت به صورت مساوی است، مدیران شرکت باید یک اعلامیه قانونی مبنی بر انحلال شرکت منتشر کنند. این احتمالاً نیازمند یک فرآیند ارزیابی ادعاها و مشاوره تخصصی از قبل است. در صورت نادرست بودن اظهارنامه قانونی، مسئولیت احتمالی برای مدیران وجود دارد (Finch, 2012).

مطالبات به مدیر تصفیه تسلیم خواهد شد و مدیر تصفیه نیز با طلبکاران در مورد مطالبات آن‌ها مشورت خواهد کرد تا از صحیح بودن انحلال اطمینان حاصل شود. لازم به ذکر است که الزامی است تسویه حساب قانونی از تاریخ انتصاب مدیر تصفیه اعمال شود. این روش زمانی آغاز می‌شود که اعضا یک قطعنامه ویژه با حمایت ۷۵ درصدی تصویب کنند و اعلامیه‌های قانونی در جلسه اعضا ارائه شود. قطعنامه ویژه باید ظرف پنج هفته پس از اعلام قانونی پرداخت بدهی به تصویب برسد. مدیر تصفیه با تصمیم عادی بیش از ۵۰ درصد اعضا انتخاب می‌شود. پس از تعیین مدیر تصفیه، اختیارات مدیران خاتمه می‌یابد. نقش مدیر تصفیه جمع‌آوری و تحقق دارایی‌های شرکت و توزیع وجوه حاصله بین طلبکاران شرکت و مازاد بر اعضای آن است. یک مدیر تصفیه دارای اختیارات گسترده‌ای است که می‌تواند برای انجام این وظیفه (مانند قدرت انجام تجارت و فروش دارایی) همانطور که در قانون ورشکستگی ۱۹۸۶ تعیین شده است، از آن‌ها استفاده کند اما استفاده از این اختیارات باید به گونه‌ای باشد که به اصل تساوی طلبکاران شرکت، لطمه‌ای وارد نشود.

مدیر تصفیه برای اعمال این اختیارات دیگر نیازی به تأیید دادگاه یا کمیته تصفیه ندارد. هیچ دادگاهی در این فرآیند دخالتی ندارد، اگرچه دادگاه دارای اختیارات گسترده است و بنا به درخواست مدیر تصفیه می‌تواند روند رسیدگی را متوقف کند. در صورت موفقیت‌آمیز بودن روش فوق، مدیر تصفیه جلسه بستانکاران را تشکیل می‌دهد تا نحوه انحلال را نشان دهد و حساب‌های تصفیه را نزد اداره ثبت شرکت‌ها بایگانی می‌کند. این شرکت پس از سه ماه از تشکیل پرونده به طور خودکار منحل می‌شود.

انحلال داوطلبانه طلبکاران

اگر مدیران نتوانند بر طبق یک اعلامیه قانونی عمل کنند یا شرکت ورشکسته باشد و به دنبال انحلال باشد، ۷۵٪ از طلبکاران می‌توانند تصمیم بگیرند که شرکت را در یک CVL قرار دهد. هدف از CVL این است که دارایی‌های شرکت ورشکسته فروخته شود و عواید آن بین طلبکاران شرکت به صورت تساوی توزیع شود. در پایان انحلال شرکت منحل می‌شود. انحلال از زمان تصویب قطعنامه شروع می‌شود (McCarmack, 2013).

مدیر تصفیه در ابتدا توسط اعضا منصوب می‌شود، اما آن‌ها تا جلسه بعدی بستانکاران اختیارات محدودی خواهند داشت و در این مرحله طلبکاران با اکثریت حاضرین و رأی‌دهندگان می‌توانند تصمیم بگیرند که مدیر تصفیه خود را تعیین کنند. پس از تصویب مصوبه توسط اعضا، اختیارات مدیران متوقف می‌شود و مدیران باید جلسه بستانکاران را تشکیل دهند که باید ظرف ۱۴ روز از تاریخ تصمیم برای انحلال شرکت تشکیل شود. در بیشتر موارد، جلسه طلبکاران طوری برنامه‌ریزی می‌شود که در همان روز جلسه اعضا برگزار شود. مدیران باید بیانییه‌ای از امور برای جلسه طلبکاران تهیه کنند و یکی از مدیران جلسه را اداره کند. کلیه طلبکاران مدرکی مبنی بر طلب به مدیر تصفیه ارائه خواهند کرد که مشخصات ادعای خود و محاسبه سود آن‌ها را مشخص کند. یک طلب در جریان انحلال در صورتی پذیرفته می‌شود که یک بدهی قابل اثبات باشد. این شامل تعهدات مالی و قراردادی است

^۱ . ML

^۲ . CVL

و می‌تواند شامل بدهی‌های احتمالی و غیر قطعی باشد. سپس مدیر تصفیه تمام مدارک طلب را ارزیابی می‌کند. آن‌ها ممکن است یک ادعا را به طور کامل یا جزئی بپذیرند یا آن را رد کنند.

تصمیم مدیر تصفیه در رابطه با هرگونه اثبات بدهی ممکن است توسط طلبکار در دادگاه مورد اعتراض قرار گیرد. مطالبات بستانکاران بدون وثیقه در مرتبه آخر قرار دارد و در پایان انحلال به نسبت پرداخت می‌شود. ممکن است سود سهام موقت نیز پرداخت شود. در بسیاری از موارد، سود سهام بستانکاران بدون وثیقه، درصد پایینی از مطالبات آنهاست و حتی ممکن است بازپرداختی وجود نداشته باشد. البته لازم به ذکر است که تسویه حساب اجباری قانونی از تاریخ تعیین مدیر تصفیه اعمال می‌شود. بستانکاران تضمین شده عموماً حق دارند طلب خود را از وجوه حاصل از فروش دارایی‌های تضمین شده دریافت نمایند. مدیر تصفیه دارای اختیارات گسترده‌ای بر اساس ماده ۱۶۵ و جدول ۴ قانون ورشکستگی ۱۹۸۶ است که آن‌ها را قادر می‌سازد تا نقش و وظایف خود را انجام دهند. از جمله قدرت ادامه تجارت شرکت تا جایی که آن‌ها این موضوع را در نظر بگیرند که برای انحلال سودمند شرکت ضروری است. (Mccarmack, 2013) طلبکاران ممکن است بتوانند سطح دستمزد مدیر تصفیه را به چالش بکشند و همچنین می‌توانند برای حکم برکناری مدیر تصفیه از دادگاه درخواست کنند یا مجمع عمومی بستانکاران را برای تصمیم به عزل آن‌ها از سمت خود دعوت کنند. در پایان CVL هنگامی که فرآیند تکمیل شد، مدیر تصفیه جلسه نهایی بستانکاران را دعوت می‌کند و گزارش آن‌ها را ارائه می‌دهد. سپس به اداره ثبت شرکت‌ها اعلام می‌شود که جلسه نهایی تشکیل شده و سه ماه پس از ثبت آگهی توسط اداره ثبت شرکت منحل می‌شود.

انحلال غیر ارادی (اجباری) انحلال توسط دادگاه

علاوه بر انحلال داوطلبانه‌ای که توسط شرکت شروع می‌شود، قانون انگلیس همچنین انحلال اجباری شرکت توسط دادگاه را پیش‌بینی می‌کند که نوعی انحلال غیرارادی است. انحلال اجباری فرآیندی است که طی آن دارایی‌های یک شرکت فروخته می‌شود و عواید آن بین طلبکاران شرکت توزیع می‌شود. اما سؤالی که مطرح می‌شود این است که این تقسیم‌داری و عواید شرکت بین طلبکاران به چه صورت است؟ در پاسخ باید گفت در این جا نیز اگر چه حکم دادگاه برای انحلال اجباری شرکت لازم است اما اصل تساوی طلبکاران حاکم است (Miles goode, 2017).

این فرآیند معمولاً توسط طلبکار خواهان ارائه دادخواست انحلال در دادگاه آغاز می‌شود، اگرچه امکان ارائه دادخواست برای شرکت یا مدیران نیز وجود دارد. طلبکاران درخواست‌کننده معمولاً این دادخواست را بر این اساس ارائه می‌کنند که شرکت ورشکسته است و نمی‌تواند بدهی‌های خود را در سررسید پرداخت کند. برای اثبات این موضوع، ممکن است بستانکار قبلاً تقاضای قانونی را برای پرداخت بدهی در سررسید ظرف ۲۱ روز به شرکت ارائه کرده باشد. اگر بدهی به طور مشروع مورد مناقشه باشد یا شرکت دارای دعوای متقابل باشد، دادگاه معمولاً دادخواست را رد می‌کند و خواهان مسئولیت هزینه‌ها را بر اساس غرامت کامل خواهد داشت. دادگاه‌ها تمایلی به سوء استفاده از روند انحلال به عنوان یک تاکتیک تهاجمی جمع‌آوری بدهی ندارند. دادخواست باید همراه با بیانیه حقیقت باشد که مبنای قضایی ادعا و ماهیت آن را مشخص کند و تأیید کند که مفاد دادخواست مطابق با دانش، اطلاعات و اعتقاد خواهان صادق است.

خواهان باید یک نسخه از دادخواست را (به مهر دادگاه) به شرکت ابلاغ کند. دادخواست معمولاً باید در دفتر ثبت شرکت انجام شود. گواهی تأییدیه ابلاغ دادخواست باید در دادگاه تسلیم شود و حداکثر تا هفت روز کاری پس از ابلاغ دادخواست به شرکت، ولی حداقل هفت روز کاری قبل از رسیدگی به دادخواست، خواهان باید آگهی دادخواست را در روزنامه آگهی کند.

یک نسخه از آگهی نیز باید در اسرع وقت پس از انتشار در روزنامه و در هر صورت حداکثر پنج روز کاری قبل از رسیدگی به دادخواست در دادگاه تسلیم شود. در صورتی که آگهی درج نشده باشد، رسیدگی به دادخواست به تعویق می‌افتد.

در جلسه اولیه یا نهایی، دادگاه چند گزینه دارد: می‌تواند دادخواست را رد کند، جلسه رسیدگی را به تعویق بیندازد، حکم انحلال بدهد، دستور موقت بدهد یا هر دستور دیگری را که صلاح بداند، که به احتمال زیاد زمان پرداخت آن است، به عنوان آخرین راه حل صادر کند.

اگر حکم انحلال صادر شود، گیرنده رسمی در ابتدا به عنوان مدیر تصفیه منصوب می‌شود، اما معمولاً طلبکاران شرکت، کارشناس ورشکستگی دارای مجوز دیگری (یا دو فرد دارای مجوز برای فعالیت مشترک) را به عنوان مدیر تصفیه منصوب می‌کنند. مدیر تصفیه یکی از مأمورین دادگاه است و بنابراین وظیفه دارد منصفانه و بی طرفانه عمل کند. اختیارات مدیران با صدور دستور متوقف می‌شود و خود به خود عزل می‌شوند. با این حال، ممکن است از مدیران خواسته شود که به مدیر تصفیه کمک کنند و صورت دارایی‌ها و بدهی‌های شرکت را ارائه دهند. نقش مدیر تصفیه این است که دارایی‌ها را به رسمیت بشناسد و درآمد حاصل از آن را به صورت برابر بین طلبکاران شرکت توزیع کند (Finch, 2012).

بررسی اصل تساوی طلبکاران در حقوق ورشکستگی ایران

منبع اصل در حقوق ایران

از ملاک ماده ۱۵۳ ق. م. می‌توان در این خصوص استفاده کرد. بر اساس این ماده «هر گاه نه‌ری مشترک مابین جماعتی باشد و در مقدار نصیب هر یک از آن‌ها اختلاف شود حکم به تساوی نصیب آن‌ها می‌شود مگر اینکه دلیلی بر زیادتی نصیب بعضی از آن‌ها موجود باشد». این قاعده اگر چه در خصوص یکی از مصادیق حقوق عینی مقرر شده، با این حال، از آن این گونه استنباط شده که هر گاه نسبت به اصل استحقاق چند نفر نسبت به یک حق تردیدی نبوده اما در میزان بهره‌مندی و سهم آن‌ها از آن حق، تردید شود، اصل بر تساوی حقوق آنهاست مگر آنکه خلاف آن اثبات شود. به همین شکل وقتی در اصل استحقاق طلبکاران نسبت به اموال بدهکار تردید نباشد، اما در میزان حق آن‌ها شک ایجاد شود اصل بر برابری استحقاق آنهاست.

آثار اعمال اصل تساوی طلبکاران در حقوق ایران

اصل تساوی تاجر ورشکسته از جمله اصول ورشکستگی است که آثار و نشانه‌های آن در حقوق ورشکستگی کشورها از جمله ایران یافت می‌شود. اصلی که پایه و اساس برخی از مواد قانون ورشکستگی و چرایی و فلسفه دسته‌ای از ترتیبات مقرر در این زمینه است. آثار اصل تساوی طلبکاران تاجر ورشکسته در حقوق ایران به شرح ذیل می‌باشد:

تبدیل قروض موجب به حال

همین که حکم ورشکستگی صادر شد، قروض موجب با رعایت تخفیفات مقتضیه نسبت به مدت به قروض حال تبدیل می‌شود. حال شدن دیون موجب تاجر ورشکسته در ماده ۴۲۱ تجارت ایران پذیرفته شده است (عرفانی، ۱۳۸۶). بدین ترتیب از تاریخ صدور حکم ورشکستگی، مدت بدهی مدت دار تاجر یا شرکت تجاری از بین رفته و به بدهی‌های لازم التادیه تبدیل می‌شوند. این اثر حکم به محض صدور حکم ورشکستگی تحقق می‌یابد بدون آنکه در انتظار قطعیت حکم بوده باشند. مسأله حال شدن دیون موجب این گونه توجیه می‌شود که چون طلبکار در بدو امر به تاجر یا شرکت تجاری به لحاظ اعتبار آن اعتماد می‌نماید لذا حاضر می‌شود به تاجر یا شرکت تجاری در ادای دیون مهلت دهد. توضیح آن که بر خلاف معاملات غیر تجاری که معمولاً به طور نقد انجام می‌گیرد، در تجارت انجام چنین معاملاتی جنبه استثنایی دارد. طبیعی است تاجر زمانی کالای خود را با معامله اعتباری منتقل می‌نماید که اطمینان به وصول مطالبات خود در سررسید داشته باشد، ولی به علت وخیم شدن وضع مالی تاجر خریدار و ورشکستگی او طلب طلبکار در معرض تضییع قرار می‌گیرد.

بنابراین باید از ورود ضرر به طلبکار جلوگیری شود و برای این منظور طلب وی حال می‌گردد؛ زیرا اگر اجل به حال تبدیل نشود مدیر تصفیه یا اداره تصفیه اموال تاجر را بین طلبکارانی که طلب حال دارند به نسبت حصه آن‌ها تقسیم می‌نماید و دیگر مالی باقی نخواهد ماند تا صاحب طلب موجب پس از حال شدن طلب، اسناد مربوطه را ارائه و طلب خود را وصول نمایند و از این بابت متضرر خواهند شد. اصل تساوی میان طلبکاران در حقوق ورشکستگی ایجاب می‌کند که به طلبکاران تاجر چه کسانی که طلب موجب دارند و چه کسانی که طلب حال دارند به یک چشم نگریسته شود و با حال شدن کلیه دیون مدیر تصفیه به فوریت می‌تواند دیون تاجر را مشخص و فهرستی از آن تهیه کند و حق هر یک از طلبکاران را نسبت به دارایی تاجر و طلب طلبکار معین نماید (ربیعی، ۱۳۸۷).

توقف و اجرای خسارت تأخیر تادیه نسبت به دیون معوق و موجل

مقنن در ماده ۴۲۱ قانون تجارت مقرر می‌دارد: «همین که حکم ورشکستگی صادر شد قروض موجل با رعایت تخفیفات مقتضیه نسبت به مدت به قروض حال مبدل می‌شود» غرض آن است که مطالبات موجل با مطالبات حال شده در تاریخ صدور حکم توقف به طور اصولی هم سطح گردد و رعایت تساوی و عدالت میان دیان بشود. قاعدتاً همان گونه که وفق ماده ۴۲۱ قانون تجارت می‌باید در مورد دیون موجل تخفیفات مقتضیه اعمال شود و مبلغ قابل عنوان تقلیل یابد همان طور نیز لازم است در خصوص دیون معوق قبل از تاریخ حکم توقف خسارت تأخیر تادیه به اصل مطلب تا این تاریخ اضافه گردد تا حاصل آن هم طراز دیگر مطالبات جهت پذیرش در نزد مدیر یا اداره تصفیه باشد. این ملاحظات زمانی که طلبی متکی به وثیقه است قدرت خود را کماکان حفظ می‌نماید؛ زیرا مقررات قانون تجارت به عنوان قانون خاص بر عده‌ای مشخص از افراد تابع قانون تجارت یعنی بدهکاران ورشکسته قابل اعمال می‌باشد.

فلسفه قاعده توقف جریان بهره و خسارت تأخیر نسبت به دیون ورشکسته از تاریخ اعلام ورشکستگی به بعد این است که وضع هر طلبکار و مقدار استحقاق او، در روز اعلان ورشکستگی و حین شروع به تصفیه، به وجه قطعی، معلوم و مشخص باشد تا کار تصفیه آسان و اصل برابری میان طلبکاران تحقق یابد و طلبکاران صاحب بهره نیز از کندی جریان تصفیه به حساب دیگران استفاده نکنند. به همین جهت دیون موجل تاجر ورشکسته حال می‌شود تا وضع قطعی طلبکاران دین موجل حین اعلان ورشکستگی مشخص و معلوم گردد (محمدی، ۱۳۹۰).

تعلیق دعای شخصی

در حقوق تجارت هدف اساسی قوانین و مقررات ورشکستگی ایجاد تساوی بین طلبکاران تاجر یا شرکت تجارتي ورشکسته در امر وصول مطالبات می‌باشد. به همین جهت ماده ۴۱۹ قانون تجارت مقرر می‌دارد: «از تاریخ حکم ورشکستگی هر کس نسبت به تاجر ورشکسته دعایی از منقول یا غیر منقول داشته باشد باید بر مدیر تصفیه اقامه یا به طرفیت او تعقیب کند کلیه اقدامات اجرایی نیز مشمول همین دستور خواهد بود» در همین زمینه قانونگذار در موارد ۴۵۷ و ۴۵۸ و ۴۶۲ قانون تجارت و ماده ۲۹ قانون اداره تصفیه ورشکستگی نیز با تعیین مدیر تصفیه یا اداره تصفیه دعای و تعقیبات فرد را علیه تاجر ورشکسته تعلیق کرده و تصریح نموده است که مدیر تصفیه یا اداره تصفیه به نمایندگی قانونی از طرف طلبکاران و تاجر ورشکسته وظایف محوله را انجام خواهند داد. به عبارت دیگر از تاریخ صدور حکم توقف هر طلبکار دیگر حق تعقیب شخصی مدیون را که قاعده عمومی و حق شناخته شده همه اشخاص است از دست می‌دهد و باید در دعوی جمعی شرکت کند. دعوی جمعی ورشکستگی می‌تواند با قواعد یکنواخت خود دعای متعدد علیه متوقف را با سرعت و دقت و رعایت عدالت و برابری میان طلبکاران سر و سامان دهد (صفری، ۱۳۸۸).

اجرای مساوات در قرارداد ارفاقی

تأثیر اصل تساوی در قرارداد ارفاقی بدین گونه است که این اصل در قرارداد ارفاقی مانع از آن می‌گردد که طلبکارانی طی قرارداد خصوصی یا به هر نحو دیگر ترجیح داده شوند. به عبارتی، قاعده تساوی اثر همایش طلبکاران در هیئت گرمایی است. این هیئت با این شرط پدید آمده که بستانکاران همگی سرنوشتی همانند یابند و اهمیت طلب آن‌ها در نظر گرفته شود. لذا در صورتی که برای جلب رضایت بستانکاری قرارداد خصوصی با وی گذارده شود تا در عمل سهم بیشتری عایدش گردد برخلاف قاعده تساوی عمل شده است.

نتیجه‌گیری

حقوق ورشکستگی همگام با حقوق تجارت توسعه یافته است و اصل تساوی طلبکاران تاجر ورشکسته در میان مباحث ورشکستگی از جمله اصولی است که حضورش کاملاً مشهود است. نمود اصل مذکور را می‌توان در ماده ۴۱۹ قانون تجارت یا ماده ۴۲۱ قانون مذکور یافت. رعایت تساوی طلبکاران و پرداخت عادلانه مطالبات آن‌ها یا به دیگر سخن اجرای اصل تساوی حقوق طلبکاران از جمله اهداف حقوق ورشکستگی ذکر شده است که بسیاری بر آن اتفاق نظر دارند. لذا با توجه به آنچه که در مورد اصل تساوی

طلبکاران تاجر ورشکسته مورد تحقیق قرار گرفت در عرصه حقوق تجارت نیاز به حفظ این اصل بنیادی کاملاً مشهود است. به عنوان یک اصل کلی در حقوق انگلیس نیز، طلبکاران یک فرد ورشکسته در جریان تسویه دیون برابر هستند. این اصل بعنوان یک اصل نمادین در حقوق ورشکستگی شناخته می‌شود. در حقوق انگلستان یکی از جنبه‌های برابری طلبکاران، در تعهد قانونی فرد بدهکار در عدم تبعیض بین طلبکاران بواسطه تخصیص منافع مالی بیشتر و یا امضای موافقت نامه‌های سری است. حقوق ورشکستگی انگلستان به حدی نسبت به این مسأله سخت گیر است که حتی اشخاص ثالث نیز با تبانی فرد بدهکار نمی‌توانند چنین توافق نامه‌هایی را امضا کنند. همچنین باید گفت در حقوق انگلیس علاوه بر رویه قضائی براساس موازین انصاف، حفظ مساوات و برابری یک وظیفه‌ی قانونی است.

منابع

۱. ربیعی، اسکینا (۱۳۸۷). ورشکستگی و تصفیه امور ورشکسته. انتشارات سمت.
۲. ستوده‌تهرانی، حسن (۱۳۹۱). حقوق تجارت (جلد چهارم). انتشارات دادگستر.
۳. صفری، محمد (۱۳۸۸). حقوق بازرگانی "ورشکستگی". شرکت سهامی انتشار.
۴. عبادی، محمدعلی (۱۳۸۶). حقوق تجارت. انتشارات گنج دانش.
۵. عرفانی، محمود (۱۳۸۶). مجموعه کامل محشای قانون تجارت ایران. انتشارات جنگل.
۶. عمویی، رضا (۱۳۹۲). حقوق ورشکستگی در تطبیق با مقتضیات زمان. فصلنامه راهبرد، شماره ۳۴.
۷. محمدی، رضا (۱۳۹۰). آثار ورشکستگی در قانون تجارت ایران. دانشگاه آزاد اسلامی واحد دامغان.
8. chah, J. (2012). Excutory Contracts in Insolvency Law. Elgar Com Paratie Publishing.
9. Duffy, I. P. H. (2017). Bankruptcy and insolvency in London during the industrial revolution. Routledge (British Economic History). New York: Garland Pub.
10. Finch, V. (2012). corporate Insolvency law, cambridge press, united kingdom.
11. Hyzler, K. (2006). The principle of pari passu in corporate insolvency. University of Malta.
12. McCormack, G. (2013). Secured Credit under English and American Law. In Cambridge Studies in corporate Law.
13. Miles goode. (2017). Introduction To Bankruptcy Law. Thomson publishing.
14. Omar, P. (2011). International insolvency law: reforms and challenges. Ashgate Publishing, Sarrey.
15. chah, J. (2012). Excutory Contracts in Insolvency Law. Elgar Com Paratie Publishing.
16. Duffy, I. P. H. (2017). Bankruptcy and insolvency in London during the industrial revolution. Routledge (British Economic History). New York: Garland Pub.
17. Finch, V. (2012). corporate Insolvency law, cambridge press, united kingdom.
18. Hyzler, K. (2006). The principle of pari passu in corporate insolvency. University of Malta.
19. McCormack, G. (2013). Secured Credit under English and American Law. In Cambridge Studies in corporate Law.
20. Miles goode. (2017). Introduction To Bankruptcy Law. Thomson publishing.
21. Omar, P. (2011). International insolvency law: reforms and challenges. Ashgate Publishing, Sarrey.